

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

ויצא תשע"ו

פרשת שבוע

עוד על חתונות וברכת אברהם

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

בדברינו לפרשת תולדות הסברנו כיצד באמצעות החתונות, התחלקה ברכת אברהם בין יעקב ועשיו. יעקב, שנשלח חרנה להדבק בזרע ברוך, בני שם ומשפחת אברהם, ישא את בת (בנות) לבן בן בתואל ויקבל את ברכת הארץ הקדושה, ארץ שהשכינה שורה בה ובניו יהיו עם ישראל-העם שהקב"ה כרת עמם ברית עולם, להיות להם לאלקים. עשיו, שנשא את הכנעניות ואת בת ישמעאל, יזכה לברכת אב המון גוים. נרחיב בדברינו השבוע באתגר החתונות, שכל מלך היה צריך להתמודד עמו ובהשפעתן על תולדות עמנו. מצד אחד, בכל משפחה יהודית, האימא היא שומרת המסורת, בבחינת: "וְאֵל תִּטֵּשׁ תּוֹרַת אֲמִנִּי" (משלי א' ח). מאידך, כשמדובר במנהיגים, החתונה שימשה בעיקר כלי לקשירת קשרים דיפלומטים, אם פנימיים בתוך העם ואם חיצוניים, עם אומות אחרות. כך היה נהוג בכל התרבויות, לאורך כל ההיסטוריה האנושית. הדרך היחידה לפתוח שגרירות זרה בארצו של המלך, הייתה באמצעות נשיאת בתו של המלך בן הברית. זו הסיבה שהתורה התירה לכתחילה למלך לשאת יותר מאישה אחת (מה שמאוד לא מומלץ לאדם פרטי). אומנם, גם המלך מוגבל באיסור של: "וְלֹא יִרְכָּה לֹוּ נָשִׁים", שצמוד לאיסור של: "וְלֹא יִסּוֹר לְקַבּוֹ" (דברים י"ז, עיינו גם סנהדרין פ"ב מ"ד). מציאות זו, הציבה בפני המלכים הצדיקים אתגר עצום, שהרי צאצאיהם, היו במקרים רבים, בנים ובנות של נסיכות זרות, שהיה קשה מאוד, בלשון המעטה, לראות בהן שומרות הסף של העיקרון הרוחני: "וְאֵל תִּטֵּשׁ תּוֹרַת אֲמִנִּי". ככל שהמלך היהודי או הישראלי היה חזק ושלט על יותר שטחים של הארץ המובטחת, כך הוא נאלץ לשאת יותר נסיכות זרות. נביא שלוש דוגמאות, שתיים בקצרה ונאריך מעט בשלישית.

דוד המלך, נעים זמירות ישראל, נשא כבר בתחילת דרכו נסיכה זרה - את מעכה, בתו של תלמי מלך גשור, נסיכה זו הייתה אמו של אבשלום, כמפורש בפסוק: "וַיִּזְלְדוּ לְדָוִד בָּנִים בְּחֶבְרוֹן ... וְהַשְּׁלִישִׁי אֲבִישׁוֹם בֶּן מַעֲכָה בַת תַּלְמִי מֶלֶךְ גִּשׁוּר" (שמואל ב' ג' ב-ג). אין לשער את הנזק הרוחני שנגרם כתוצאה מכך.

שלמה המלך בונה המקדש, שמשל בכיפה, התחתן עם נסיכות זרות רבות. התוצאה הנוראה מפורטת בפרק י"א של ספר מלכים א':

"וַיְהִי לַעֲת זָקֵנָה שְׁלֹמֹה נָשָׂיו הָיוּ אֵת לְקַבּוֹ אֲחֵרֵי אֲלֹהִים אֲחֵרִים וְלֹא הָיָה לְקַבּוֹ שְׁלֹם עִם קַנְקַן אֲלֹהֵי פְלֶבֶס דָּוִד אָבִיו: וַיִּלְךְ שְׁלֹמֹה אֲחֵרֵי עֲשֵׂתֵרֶת אֲלֹהֵי צִדְוִים וְאֲחֵרֵי מַלְכִם שַׁקֵּץ עַמּוֹנִים: וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה הֲרַע בְּעֵינָיו קַנְקַן וְלֹא מָלֵא אֲחֵרֵי קַנְקַן בְּדָוִד אָבִיו: ס אֹז יִבְנֶה שְׁלֹמֹה בְּמָה לְכַמּוֹשׁ שַׁקֵּץ מִזֶּה אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלַם וְלִמְלֶכֶךְ שַׁקֵּץ בְּנֵי עַמּוֹן: וְכֵן עָשָׂה לְכָל נָשָׂיו הַנִּכְרִיּוֹת מִקְטִירוֹת וּמִזְבָּחוֹת לְאֱלֹהֵיהֶן" (פסוקים ד-ח).

נינו של המלך שלמה, אסא, שהיה בעקרון מלך צדיק, השיא את בנו יהושפט עם נסיכה ישראלית - צידונית. התוצאות הוסברו ע"י חז"ל בסדר עולם רבה: "כיון שנשא אסא בתו של עמרי ליהושפט בנו לאשה, הרגו את תבני, ... אלא כיון שהשיא אסא את בנו לבתו של עמרי, נגזרה גזרה על מלכות בית דוד, שתכלה עם בית אחאב" (פרק יז).

לפי זה, אסא מלך יהודה הצדיק, החליט לחזק את הקשרים עם עמרי שנאבק בתבני, על הנהגת ממלכת ישראל. עמרי מלך ישראל, חיפש תמיכה בין לאומית והכרה במלכותו ויצר קשרי חיתון עם בית המלוכה הצידוני בראשות אתבעל. החתונות של מלכי ישראל עם הנסיכות הצידוניות, גרמו לנזק רוחני אדיר והגבירו מאוד את עבודת הבעל השפלה בין צאצאיו של יעקב אבינו. לפיכך, החתונה שיזם אסא, פתחה את הפתח להשפעה אלילית כנענית גם בממלכת יהודה (צידון היה בכורו של כנען בנו של חם), מעשה שגרם לגזירה נוראה, שמשמעותה סופו של בית דוד ח"ו.

יהורם, בנו של יהושפט, רצח את כל אחיו עם עלייתו לשלטון. אשתו של יהורם, הנסיכה הצידונית עתליה, המשיכה את ה"משימה" ורצחה את כל הנשאים מבית דוד (רק בזכות הברית עם דוד וי"א בזכות ברכת הנשים, נשתייר שריד אחרון בדרך נס).

לאור הדברים, אנו מבינים את החשיבות של נישואי יעקב עם רחל ולאה "אֲשֶׁר בָּנוּ שְׁתֵּיהֶם אֵת בֵּית יִשְׂרָאֵל" (רות ד' יא) כמתואר בפרשתנו.

<p>לע"נ מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י"ז בסיוון תשע"ד</p>	<p>לע"נ רבי יעקב בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג ז"ל</p>	<p>לע"נ ר' מאיר בן יחזקאל שרגא ברכפלד ז"ל</p>	<p>לע"נ מרת שרה ונגרובסקי בת ר' משה זאב ע"ה נלבי"ע י' בתמוז תשע"ד</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלבי"ע ט' בכסלו תשס"ט</p>
---	---	---	---	--

משי' ארץ חמדה' אבלה על מותו של חברנו האהוב הרב ראובן אברמן זצ"ל, חבר הנהלת 'ארץ חמדה'
איש תורת אמת שגורה בפיו, מחנך דגול ואיש המעלה מכל הבחינות.
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

חמדת הדף היומי

אשה החשודה כסוטה

הרב עקיבא כהנא

הגמרא בסוטה (כז ע"א) דנה האם עדיף לשאת אשה חשודה ("דומה" בלשון הגמרא) או בת חשודה? הגמרא מסיקה שהלכה כרבי יוחנן ש-"ישא אדם בת דומה, ולא דומה", כי רוב בעילות אחר הבעל, ולא חוששים שהולד ממזר. אבל לגבי האישה החשודה עצמה, חוששים שנבעלה לגוי או ממזר ונפסלה לכהונה. **לכן פסקו רמב"ם (איסורי ביאה טו, כ) ושולחן ערוך (אה"ע ד, טו)** שאם יצא על אישה קול מזנה לא חוששים שבניה ממזרים כי רוב בעילות אחר הבעל, ומצד שני חוששים שהיא עצמה זונה, ולא תינשא לכהן.

בית שמואל (כא) הקשה מהגמרא במסכת גיטין (פט ע"א) שאומרת שאם יצא לאשה שם מזנה, לא חוששים לקול, כי מניחים שמוציאי הקול ראו בה סתם פריצות, ולא זנות ממשית. כך גם נפסק להלכה בשולחן ערוך (ו, טז) וברמב"ם (איסורי ביאה יז, כא). ולכאורה, אם כן, גם כאן אם יוצא קול על אישה שהיא זונה, אין לחשוש לקול זה? **ותירץ** שכאן מדובר כשיש קול יותר ברור.

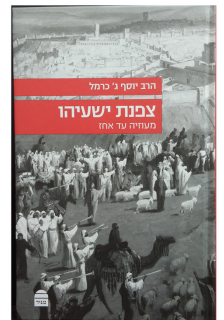
ט"ז (ז) תירץ שיש להבדיל בסוג הקול: בגמרא בסוטה יצא קול על אירוע מסוים של ניאוף, ולכן האישה נאסרת. לעומת זאת, במסכת גיטין מדובר שיצא קול על אישה באופן כללי, וקול כזה ניתן לפרש שיצא בגלל התנהגות של פריצות שראו בה ולא בגלל ידיעה על מעשה ממוקד.

ערוך השולחן (כז) תירץ שלמעשה אין הבדל בין שתי הגמרות במקרה ובדין, והאישה שיצא עליה קול שהיא זינתה אינה נאסרת, אלא שיש לחשוש לכתחילה. לכן בגמרא בסוטה כתבו את הדין שחוששים לה, אך במסכת גיטין כתוב את עיקר הדין שהיא לא נאסרת להינשא לכהן. **הוא מכריח זאת מכך** שהרמב"ם כתב לגבי קול כתב שלא אוסרים אלא בעדות ברורה. **כמו כן יש להביא ראייה לדבריו** מהקשר ההלכות ברמב"ם שכתב את דין הגמרא במסכת גיטין בדיני קול, וכוונתו שמדיני קול לא חוששים לאשה זאת, ואת דין הגמרא בסוטה כתב לעניין דין הולד האם חוששים להתחתן עם בתה, וכתב שאף על פי שאין חוששים להינשא עם בתה, חוששים ונמנעים להינשא לה, אבל אין זה מן הדין.

סיכום: הגמרא בסוטה כתבה שאין לשאת אישה חשודה, ואילו במסכת גיטין כתוב שאין לחשוש לקול על אישה שהיא מזנה. נאמרו על כך כמה תירוצים באחרונים: א. יש הבדל ברמת הקול או בספציפיות שלו. ב. לכתחילה אין לכהן לשאת אישה החשודה על זנות, אך מהדין האישה לא נאסרת על סמך קול, והגמרא בסוטה עסקה בזה שצריך להיזהר מלהינשא לה, אך אין איסור מעיקר הדין.

חדש – "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו. בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביורר מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פיסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד. זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ה)

New York, USA

ניו יורק, ארה"ב

סיון תש"ס

דין בן מאומץ לענין אבילות וקדיש

שאלה

לפני זמן מה בא תלמיד לשעבר לשוחח על מצבו של אביו שהוא חולה מאד ולא צפוי שיתרפא. הבחור הוא ילד מאומץ שנתגייר כשהיה תינוק, והוא רואה באביו שאימצו אבא בכל מובן המילה, ומטרידה אותו המחשבה שלא יתאבל על אביו כבן ממש. אמרתי לו שהגרי"ד סולוביציץ זצ"ל היה מיעץ לבנים מאומצים לנהוג באבילות במות הוריהם שגידולם, למרות שא"א לחייבם בזה מדינא, אך חשבתי שקשה לפוטרו ממצוות כדין אונן.

אמנם הוא טען שיש לו דין אונן, שהוא חייב לקברו כמת מצוה, שאין אחר שאחראי לקברו, והוא יורש את אביו (שהכין צוואה הלכתית). נוסף על כך הוא מרגיש שאביו רבו המובהק, כי למרות שאביו אינו ת"ח, הוא חונך אותו במצוות ויראת שמיים, וכל מה שהוא למד מאחרים זה בזכות, וזה רוב חכמתו.

אנא הורוני מה דינו.

תשובה:

- יש לעודד בן מאומץ לנהוג בכל דיני אבילות¹, אך לא יקל בשל כך להיבטל מלימוד תורה²;
- יאמר קדיש על אביו או אמו המאמצים³;
- אין לפוטרו מהנחת תפילין ומשאר מצוות מדין אנינות⁴, אך יניח תפילין בצנעה⁵.

נסיים בתפילה שהקב"ה ישלח רפואה שלמה לאבא, והדיון יהיה לשם לימוד בלבד.

¹ הגרי"מ שטרנבוך ב"תשובות והנהגות" (ח"ג, סי' שעד). והביא ראיה מרבן גמליאל שקיבל תנחומים על טבי עבדו (ברכות לו ע"ב), ומחידושי הרשב"א (שם) שנהג כן משום שהיה חביב עליו כבנו. וכל שכן בנדון דידן שהנפטר חונך אותו כבן. וכתב ב"נשמת אברהם" (חלק ה, עמ' קמא) שמותר לשבת שבעה מדין הכרת טובה כלפי הורים מאמצים על אף שאינו חייב במצוות כיבוד אב ואם מן התורה. הגרי"מ שטרנבוך (שם, עפ"י רמ"א שו"ע יו"ד סי' שצה סעי' א), שמכיוון שהניחום, הוא חלק מן האבילות הפוסקת רק אחרי שעמדו המנחמים מאצלו.

² נשמת אברהם (שם, עמ' קמא-קמב) על פי ר' עקיבא איגר (סי' שעד סעי' ו), שגם מי שרוצה לנהוג אבילות על מי שאינו צריך, לא ייבטל מדברי תורה או ימנע עונה מאשתו בליל טבילה. וכן כתב שם בשם הגרש"ז אויערבאך, דכשאינ מנחמים - אין לו להבטל מדברי תורה.

³ נשמת אברהם, שם, בשם הגרש"ז"א. וכתב שם בשם החתם סופר (או"ח, סי' קסד) שלא יעשה כן על חשבון אבלים אחרים.

⁴ הגרי"מ שטרנבוך, שם, שמכיוון שפטור מן הדין מלנהוג באבילות, אין להקל בדיני אנינות לפוטרו מתפילין ומשאר מצוות, משום שזהו קל וחומר שתחילתו להחמיר וסופו להקל, שאינו דין. וכן כתב בנשמת אברהם, שם, בשם הגרש"ז"א, שחייב להניח תפילין לאחר שמסר הקבורה לכתפים. ומדין רבו מובהק אין לפוטרו ממצוות כמבואר בשו"ע יו"ד סי' שעד סעי' י, דעל רבו שלמדו חכמה נוהג דיני אנינות (דהיינו, שלא לאכול בשר ולא לשתות יין כמבואר שם בסי' רמב סעי' כז) אך מברך ומזמן, והיינו שאינו פטור ממצוות (וע"ע שם בסי' שמ"א סעי' א').

⁵ נשמת אברהם, שם, בשם הגרש"ז"א.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך   הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

יצא לאור! שו"ת במראה הבזק, חלק שמיני.

תשובות לשאלות מרבני הגולה. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכי דרכי נעם". הספרים עוסקים בארבעת חלקי השלחן ערוך תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".

